

Geld verdienen met ‘grassbased’ bedrijf

De koeien alleen nog maar gras laten vreten en geheel of gedeeltelijk afscheid nemen van kunstmest en krachtvoer, loont dat? Steeds meer melkveehouders slaan deze weg in. Bij een goede uitvoering kan het behoorlijk lonend zijn, is de conclusie uit het project Onder de Streep.

TEKST JELLE FEENSTRA

‘Een koe is gemaakt om gras, kruiden en blaadjes van bomen te eten, niet om er van alles anders in te stoppen.’ De uitspraak is van de Friese melkveehouder Sierd Deinum, die de omschakeling maakte van een behoorlijk intensieve naar een ‘grass-based’ bedrijfsvoering. De koeien op zijn bedrijf krijgen uitsluitend gras. Daaromheen bouwde hij samen met zijn familie een heel nieuwe bedrijfsvoering. Met 80 koeien en 380.000 liter melk genereert het bedrijf in Sondel een meer dan prima gezinsinkomen en is daarmee een voorbeeld van een succesvolle transitie. Onder druk van maatschappelijke discussie, strengere milieuregels en oplopende kosten slaan steeds meer melkveehouders deze weg in: ze nemen afscheid van het high-input-high-output-model en laten zoveel mogelijk stappen weg tussen koe en gras. De vraag is: loont dat? En kan iedereen dit zomaar even realiseren?

In het project Onder de Streep is op 45 melkveebedrijven verspreid over Nederland onderzocht wat de gevolgen zijn van een transitie naar een meer extensieve bedrijfsvoering. De uitvoerende organisaties zijn Wij.Land, De Natuurverdubbelers, Boerennatuur Fryslân, Brabantse Bodem en Platform Natuurinclusieve Landbouw Gelderland.

Gemiddeld 69 procent kruidenrijk grasland

De 45 bedrijven in het project zijn onderverdeeld in drie groepen: meest extensief, gemiddeld extensief en meest intensief. De meest extensieve groep heeft een meetmelkproductie van tussen de 2500 en 10.000 kilogram per hectare met een gemiddelde veebezetting van 1,2 gve. Op deze bedrijven bestaat gemiddeld 69 procent van het areaal uit kruidenrijk grasland, inclusief natuurland. Daarbij laten ze hun koeien volop weiden: meer

Erik van der Velde: ‘Kruidenrijk grasland moet je ervaren’

Intensief met veel kunstmest en gericht op de economie. Dat was twaalf jaar geleden de bedrijfsvoering van Erik van der Velde in Niehove. Nu boert hij zonder kunstmest, biologisch en experimenteert hij volop met kruidenrijk grasland. ‘Ik had nooit verwacht dat ik hier ooit naartoe zou groeien. Toch is het zo gegaan en ik zou voor geen goud meer terug

willen. Als ik nu in het land loop tussen de vele weidevogels, insecten en het kruidenrijk grasland, dan haal ik daar zoveel meer plezier uit.’ Van der Velde melkt 120 koeien op 80 hectare grasland en heeft een volledig voorjaarskalvende veestapel. De melkproductie ligt rond de 7000 liter per koe. Ruim de helft van de 80 hectare grasland is inmiddels kruidenrijk. Hij is ervan overtuigd dat dit veel gezonder is voor de koeien. ‘Monsters onderstrepen dat kruidenrijk gras soms wel drie keer zo rijk is aan mineralen als de standaard mengsels van Engels raaigras.’

De Groninger melkveehouder probeerde de afgelopen jaren al van alles uit in kruidenrijk grasland. ‘Eén ding is zeker: kruidenrijk grasland moet je ervaren en je niet laten aanpraten door deskundigen, want die zijn er niet.’ Hij bedoelt daarmee dat een standaardoplossing niet bestaat. ‘Elk bedrijf en elke grondsoort is weer anders.’ Zo is Van der Velde zelf

minder enthousiast geworden over rietzwenk en kropaar en neigt hij nu meer naar het klasieke BG 11-mengsel met Engels raai, veldbeemdgras, timothee en beemdlangbloem. Ook is hij enthousiast over de combinatie gekruist Engels en Italiaans raaigras met Perzische klaver, inkarnaatklaver en wikke. ‘De koeien zijn er stapelgek op.’ Hij investeerde zelfs in een mulchfrees-zaaicombinatie. Deze snijdt het gras 3 centimeter onder de graszode en zaait vervolgens in op twee verschillende dieptes. ‘De resultaten zijn nu beter dan met de doorzaaifrees die we gebruikten.’ Een doel is om de drogestofopbrengst van 8 ton gemiddeld over alle hectares te verhogen naar 10 ton. ‘Dan zijn we volledig zelfvoorzienend.’ Volledig ‘grassbased’ en stoppen met krachtvoer durft hij niet aan. ‘Dit is voor 95 procent een pachtbedrijf met hoge vaste lasten, daar wil ik wel graag voldoende omzet onder houden.’

dan 3000 uur per jaar. De melkproductie ligt met gemiddeld 5390 kg meetmelk per koe tegenover 9255 kg bij de meest intensieve bedrijven aanzienlijk lager.

Een conclusie van het onderzoek is dat de meest intensieve bedrijven – met meer dan 16.000 kilogram melk per hectare – er financieel gemiddeld beter uitkomen dan de meest extensieve groep. Het saldo ligt 58 procent hoger en het gemiddelde resultaat gewone bedrijfsuitoefening ligt 60 procent hoger. Ook het inkomen per onbetaalde arbeidsjaareenheid (oaje) lag in het onderzoeksjaar 2021 gemiddeld hoger in de meest intensieve groep: 61.000 euro tegenover 48.500 euro in de meest extensieve groep.

Dat wil niet wil zeggen dat er niet verdiend werd op de meest extensieve bedrijven. Zo ligt het gemiddelde inkomen van deze groep hoger dan het Nederlands gemiddelde inkomen in de melkveehouderij. Dat bedroeg 45.200 euro in 2021.

Extensief worden economisch uitdagend

De meest extensieve groep moet het vooral hebben van een hoge melkprijs. Alle bedrijven zijn biologisch of biologisch-dynamisch. Gemiddeld ontvingen ze in 2021 een melkprijs van 51,90 euro tegenover 40,40 euro bij de meest intensieve bedrijven. Ze voeren 30 procent minder krachtvoer per 100 kilo meetmelk dan de meest intensieve groep en dankzij aanzienlijk meer weidegang liggen de bewerkingskosten de helft lager. Ook lagere kosten voor dierenarts, machines, loonwerk, betaalde arbeid en grondlasten helpen mee, terwijl een deel een goed renderende neventak heeft. Al benadrukken de onderzoekers dat er ook bedrijven tussen zitten die zonder neventak maar met maximale grasbenutting tot goede financiële resultaten komen.

De resultaten van het project lijken aan te geven dat extensief zijn wel geld oplevert, maar extensief worden

economisch uitdagend is, bijvoorbeeld door verzonken kosten in grote stallen. Rick Hoksbergen van Countus, die als begeleider van een van de studiegroepen bij het project is betrokken, zegt hierover: ‘Extensief boeren kan zeer rendabel zijn als je eenmaal op dat punt bent gearriveerd. De uitdaging zit vooral in de weg ernaartoe, het extensiever worden. Of er nu 50 of 100 koeien staan in de stal met een capaciteit voor 100 koeien, de afschrijving blijft hetzelfde. Dat gat moeten we zien te overbruggen.’

Toegang tot grond cruciaal

Onderzoeker Jan Maarten Dros van Wij.land concludeert vooral dat de toegang tot grond cruciaal is voor extensieve bedrijven die streven naar maximale voerproductie van eigen land. ‘Ze zijn echter vaak afhankelijk van pachtgrond en los land, wat meer onzekerheid met zich meebrengt. Dit maakt hen ook kwetsbaar voor toenemende concurrentie voor land en hogere grondlasten door onder andere de groeiende vraag naar natuurgrond en afschaffing van de derogatie.’

‘Op basis van het onderzoek kun je niet concluderen dat melkveehouders die een transitie hebben doorgevoerd, het economisch beter doen. Maar het toont wel aan dat er ook voor melkveehouders die hun input vergaand verlagen, een goede boterham is te verdienen’, stelt Merlissa Diele. Diele is projectleider vanuit De Natuurverdubbelers en voerde de economische analyse uit. Zij constateert dat het onderzoek onderstreept dat er verschillende bedrijfsmodellen zijn die tot een goed resultaat kunnen leiden. ‘Het is dus echt aan de boer zelf om te komen tot een passende en kansrijke bedrijfsvoering, die aansluit bij de eigen situatie en de persoonlijke wensen. Dit vraagt om vakmanschap, ondernemerschap en creativiteit. Ga op zoek naar wat bij je past en ga vandaaruit aan de slag’, is haar advies. |